

Name :

Atkia Allaf.

Batch :

63

Paper :

Punjabi

سوال نمبر 1: پنجابی بولی دا اچھو کر "اکھف خان" دے
نظرے دی روشنی شیوا فتح کرو۔ (16)

تعارف :- محمد اکھف خان پنجابی کے ادب دے حوالے

نال اک جانا پچھانیا ہے معبر تان اے۔ اوہناں دی شخصیت دیاں
کئی جہتاں سن۔ اوہ استاد، محقق، نقاد، ایڈیٹر، مہماں لسانیات
کے پنجابی دے سب سے اہم سن۔ اوہناں دی اک اہمائی تویں
مختلف زبانان دا علم سی۔ اوہ پنجابی لویں علاوہ اردو، انگریزی، فارسی،
سہمی، ہندی دے سنسکرت وی مایں سن۔ آپ نے 1960ء نوں اک
مہینہ وار رسالہ "پنجابی ادب" جاری کیتا۔ ایہ رسالہ 1970ء تک نکلا
رہیا۔ اک اوہ دے ایڈیٹر سن۔

پنجابی بولی دا اچھو کر :-

"پنجابی بولی دا اچھو کر" محمد اکھف خان دی

پنجابی زبان دے حوالے نال لسانیاتی تحقیق دے تنقید کے فنی کتاب
اے جس دے وج پنجابی زبان دے قدامت دے یس منظرے اوہری
دوہیاں زبانان نال لفظی ساکھ توں علاوہ پنجاب دے قدام
مزن مقامی قبائل دی زبان دے پنجابی ثابت کیتا گیا اے ایہ کتاب
پاکستان پنجابی ادبی بورڈ نے اپنی وار 1960ء نوں، دوجی وار
2003ء نوں تے تھی وار مارچ 2014ء نوں چھاپی۔ ایہ کتاب
صفحہ 160 میں اس کتاب دے چار وکھو وکھ مضمناں شامل ہن

جسناں دے سرناوہن درج ذیل ہن

1. مہماں لسانیات

2. ننگری لویاں

(3) پنجابی زبان کا مجموعہ (4) پنجابی زبان کے اجزاء لکھی

1. پہرے بھنڈار: **Relate your headings to the statement**

پہرے بھنڈار کتاب وچ شامل ہے
"پہرے بھنڈار" دا مطلب اے: زخرا، خزانہ، گودا آئے سے میر
داہیں وڈی مقدار وچ اکٹھا ہونا یا اک تھاں آ ہونا۔ اس
مضمون وچ ایہر دسیا گیا اے کہ پنجابی زبان امیر ترین زبان
اے جسے کول لفظاں ڈاک و ڈا خزانہ موجود اے پر افسوس
دی گل اے اس ہیرے بھنڈار کول فائدہ نہ اٹھن پنجاب
وچ چلایا گیا اے کہ ای پاکستانی پنجاب وچ محمد آصف خان
دے بقول "جے گھروں بتا سر جاوے تاں ماٹھنیاں وائلوں جھوکی اڈن
دی کہہ لوڑیے"

اس مضمون وچ اوہناں نے پرتریاں آ جانوراں دیاں
مختلف حالتاں وچ دکھو وکھو آوازاں کول علاوہ جانوراں دیاں
جیاں دے ڈھیر سارے ناں وی گنوائے ہن جیہناں دی ونگی
دوہیاں زبانان وچ ای مل گئی۔ محمد آصف خان دے
بقول کوئی زبان نہ تے ترقی پائی اے نہ ای پنجابی بھاری زبان
پر حال وچ اپنے بون واپیاں دیاں ضرورتاں توں پورا کردی اے
ایہہ ساری کھاویں لوک بولی توں فائدہ چکیا جاوے یا لکھن
پر حصے دی ادبی بولی توں۔ کوئی وی زبان کسے دوسری زبان توں
سرس پھٹی بلکہ زبان تے وگدے دریا طرح ہونی اے جیہڑا
آکے دی وگدے آے ایہہ راستہ بناؤا رہندا اے پنجابی
زبان کسے وی زبان نالوں ماڑی یا کمزور زبان نہیں
پنجاب دی قدیم ترین و سب سے زیادہ کلاسیکی ادبی ورثہ اس

زبان دی امیر تارا گواہ اے
پنجاب دی اکو کتاب "کن سکھا" جنور

عمر اکھف خان نے توپو بخاری کی کتاب لکھی اور اسے 324 صفحوں پر مشتمل ہے۔
 دو ہزار (2000) توپو و دھکن میں حکم فارسی و عربی 324 صفحوں پر مشتمل ہے۔
 مصادر میں فروغی نے اس پر عربی زبان میں اور جوں جوں سہری نے
 سوئے؟ پنجابی سوئے ناں۔
 جوں اچ کل سائنس کے ٹیکنالوجی دازمانہ

سانوں میں توپو اصطلاحوں کے لفظی دی لوٹا ہے اس میں
 اپنی اپنی لوٹ اپنی زبان میں ای لوری کر سکتے ہیں مثلاً اب انگریزی
 لفظ سائیکولوجی ہے۔ اس میں دو لفظوں کا مرکب ہے۔ سائیکو ہے لوجی
 اس میں دو توپو ہوتے ہیں توپو زبان توپو ہے۔ سائیکو ہے لوجی
 "روح" ہے لوجی ہے معنی "علم" میں۔ پنجابی وچ اب لفظ
 "سار" ہے جس میں معنی "علم" ہے، "سار" ہے "سار" ہے "سار" ہے
 اس میں وچ معنی والا لفظ لوجی ہے دی لکھ استعمال کر لیا ہے۔
 اس میں سائیکیاں ایناں لکھ اصطلاحوں میں سائیکیاں ہیں۔ مثلاً سائیکولوجی
 ہے "سار" ہے "سار" ہے "سوسائ" ہے "سار" ہے
 مضمون کے آخر وچ پنجابی زبان میں انگریزی کے
 پھر ان کے استعمال میں دسائیاں ہے نال ای ڈاکٹر شہزاد ملک
 دی گل ہے۔

"پنجابی وچ سابقہ دی تہی اب یاد ہے"

توں خلط ثابت کیا گیا ہے اوہناں کل 3 لفظوں میں
 انگریزی کے لفظوں میں پھر ان کے استعمال میں۔

(۱۲) **پنجر لوان :-**

"پنجر لوان" دوجا مضمون ہے۔ عمر اکھف خان نے
 اس میں مضمون وچ مختلف مثالوں نال ثابت کیا ہے کہ سنسکرت کے
 پنجابی دی آہیں وچ کوئی نہ تہی داری نہیں۔ اوہناں دے مثال وچ
 پنجابی لکھ لکھری کے قہرہ زبان ہے۔ اچ بجاویں کہ تار قہرہ

وہ ماہرین نے دھرتی داسینہ چیر کر بڑے سرائے کھولا، جلیل پورہ
 جو اسی زمانہ میں جو ڈھور کوٹ ڈیڑھی داکری نال کے رحمان ڈھیری
 و غیرہ کے کھنڈرات، دایا بیڑا تھارا اگر دتا اسے پیر فروری
 ماہرین لسانیاری دی سوئی آریاں اے ای اڈیے سوئی اے کہ
 آریاں ایس دھرتی کے ہے سیک سن کے سر زمان دانگریوان
 سنکرت و جوں یویا اے۔ ایہ ساریاں بالکل بنیاد گلاں ہن۔
 محمد اکھف خان نے کئی ایسے لفظاں دیان مثالان دیان
 کہ جنیان دانگریوان ماہرین لسانیاری نے زبردستی سنکرت
 نال جوڑ دتا اے۔ اوہناں نے موٹر و لمبر آد۔ ایل۔ ٹرور
 جی۔ ایس۔ ریال کے پال دھلی کے نظر کے کہ۔ "سنکرت
 بنیادی دی جنس ہے" توں بالکل غلط ثابت کر دتا اے۔ اوہ اکھف
 ہن۔ "ایہناں ساریاں دا دھیان کرے وی ایس پاتے ہن
 کہا کہ ایک بولی توں دوجے بولی ہن سنکرت۔ ایہ سوچ
 بڑوں ای کے کھوڑے ہے کہ بولیاں دیان وی جنیان بولیاں
 ہن اے آگے اوہناں دیان دھیان کے دتیاں وی ہے
 کھوہتاں بولیاں ایک دوجے کون مانگوں بولے نے ہندیان ہن
 ایہ لفظ کری کے ہو پورے لے جانے ہن آ کری کھوڑے
 ہونے شہلی کرے آچلا ہیا جاننا اے کئی آوازیاں ایہاں
 ہندیان کے ہن ~~چھوڑے~~ ہندیان دوجے زبان وچ ہن بولیاں
 اوہناں کی رلی لری آواز کون آچلا جاننا اے۔ بنیادی
 دی آواز ڈے آڈے توں فارسی، انگریزی آے سنکرت
 وچ ڈے دی جگہ آ بولیاں ہن اے۔ مڈا گھوڑے
 ہی گھوٹک و غیرہ۔

ایس بحث توں محمد اکھف خان نے جو
 ہن کر دیا اے اوہ ڈوجے زبان۔ "بنیادی دے بول ہنڈار

Subheadings

Date _____

Day

M	T	W	T	F	S
---	---	---	---	---	---

روح منڈار، دراوڑی، ویدری، یونانی، عربی، فارسی، انگریزی کے
 کئی سو جانناں آں ان جانناں بولیاں بولے ہرے ہرے ہن
 عربی، فارسی، انگریزی و غیرہ دارلا ساڑے سامنے بیویا آئے
 ایسے رے لے تون ساڑے لے سجاننا کوئی اوکھاوی ہن۔ پرے
 اکو بول خالی، منڈار، سنکرت وچ جان پٹیالی، دراوڑی آ ویدری
 وچ سوڑا تاں او س تون سنکرت، جان ویدری دے کھاکے پارینا

Add and highlight references against these examples

سپان ہری گل ہن

(3) پنجابی بولی دا پچھوکھا :-

کتاب دا پہلا مضمون "پنجابی بولی دا پچھوکھا"
 سچے نالوں ایم آئے مہمیاں آں جیڑا مہا محفاتی آ پھلیا بیویا آ
 مہمیاں دا آواز پنجابی زبان بارے تن معروف نظریات تون سبدا
 آئے۔ محمد آصف خان بقول اہو کتاب بند آریائی بولیاں وچوں پنجابی
 وی اک مٹی جاندی آئے۔ ایساں بولیاں بارے تن دکھو کو نظریے
 درج ذیل ہن۔

(الف) ویدری بولی تون سنکرت وید وچ آئی۔ سنکرت تون پانی
 نے "اشٹا دھائی" راپس ترا سروس اہولان وچ جکر دتا۔
 لکھتی سنکرت وچ آکسارتا وی پر بول چال دی سنکرت
 وڈی وڈی پراکرت بن گئی۔ اہو پراکرت اگائے جا آپ
 ہریش وچ ورٹ گئی۔ ایسے کون اہو کتاب بند آریائی بولیاں
 نہ منم لیا۔ پنجاب وچ پنجابی، سندھ وچ سندھی، سنڈھال وچ سنڈھالی و غیرہ
(ب) بند آریائی بولیاں سرھیاں ویدی لکھوں جیاں ہن

(ج) پنجابی اک مٹر آریائی بولی ہے۔

• محمد آصف خان پہلے دو نظریاں نال اختلاف کر دے ہن۔
 کونے کوئی وی زبان ڈو جی زبان وچوں ہن پھڑی ج اہن
 اکھنا کہ ویدی کون سنکرت، تون پراکرت، پراکرت

تین اب ہر شے کے اب ہر شے توں پنجابی د سترہ سترہ نیوالی و جو
 وجہ کہ نیوالی با نکل غلط گل الہ دو جا نظر دی غلط الہ ام
 پنجابی کے اہولیاں تیز آریائی بولیاں ویدی زبان و یوں
 نیولیاں میں کیوں کے اہم بولیاں گرامر و اعتبار ناں سنکرت
 توں بالکل اٹھ تھکن میں۔ اور کہہ سکاں تھے نظریہ و سہی
 وجہ میں یعنی اور پنجابی توں ایک غیر آریائی زبان من دے میں
 اس نظریہ توں تقویہ سوال دے رہا ہے سرائے کھولا دے کھنڈراتی دی
 کھٹائی، بنگر سوڈا اسٹوب کے دراوران دے پنجاب وجہ کہ ان رگ
 ویدیہ غیر آریائی قبلیاں دا ذکر کے ویدی کے سنکرت وجہ
 غیر آریائی لفظان دی موجودگی توں ملدی ہے
 جیوں پوری دنیا دے ماہر نسلیات کے اگر کہا جیست
 ایشیاں تحقیقات توں اس نتیجے آئے اہم میں کم پوری دنیا وجہ
 ہلکے انسان نے سہ توں ہلکا پنجاب دی دھرتی آئے سہ ایک ایہ
 توں کئی سوال ساڈے اہم میں مثلاً

1. اپنے احساساں کے چیزیاں دا اظہار اور کس طرح کرداسی؟

2. کیمہ اوپدی کوئی لولی نہیں سی؟

3. اوپدی لولی ہے سے تان کسری سے؟

عور کر تے کے ایشیاں سوالان دا جواب بہت سوکھا ہے

کیوں کے ایہ و سن و زبان دی زبان پنجابی ای نیوسکدی ہے

جیوں ایہوں دا انسان بہت پرانا ہے ایہ ای اوپدی

لولی دی بہت پرانی ہے ایہ و لولی کے نوکل جیست

لکھری ہے

آریا جیوں کے و صغیر گرتے جیوں دی ہے۔ اس بار

کی جانکاری نہیں ملدی پر فوش قسسی ناں ساڈے کول

"انگ وید" موجود ہے جسے وجہ اس وید دی

سیاسی سماجی ۽ اقتصادی تاریخ محفوظات۔ محمد اکرم خان صاحب
 بقول "قدم پاکستان دی سیاسی سماجی ۽ اقتصادی تاریخ لکھن
 بی اس تون وڈی ۽ مہتر کتاب دنیا وچ پور کوئی وی نہیں
 ہون ۽ ایہ کتاب سیت سڈھو وچ لکھی گئی ہے۔"

اگرچہ جیوں وادوں سڈھو وچ اکا ۽ او وچ تن
 غیر آریائی قبیلے دیوں بی ۽ آسرو عزیز ۽ انتہائی ترقی یافتہ
 شکل وچ موجود سن۔ اوہ اپنی لونی بوردے سن۔ جیوں اگرچہ اس
 علاقہ وچ داخل ہوتے اوہ وی اپنی زبان نال ۽ آریہ قبیلے نال
 دانہ نہیں گن سکیا۔ آریاں ۽ پنجاب و قبیلیاں نال سنکریاں
 سال میل جول ریا۔ ایہ مقامی قبیلیاں دا آریاں دی ویری
 زبان آریہ اثرینا وچ گن سی۔ دگ ویر وچ کئی غیر آریائی الفاظ
 لکھتے ہیں مثلاً: چل، رتل، بل، روپ، مال، رات، وغیرہ۔
 ویری تون اگلا ہوا ۽ سنکرت دا دسپاجاندا۔

ہم عالم اس تون اچوکیل سڈھو آریائی بویاں دی حال من رہیں۔
 آریاں وچ مطابق ویری دا دو روپ سن۔ اک بول چال دا عام روپ
 ۽ دوسرا ادبی روپ سی جو سارا سڈھوستان وچ ترقی کر دہلیسی
 بن دیا سی۔ سنکرت وی مقامی بویاں دی اپنے اندر شامل کریاں۔ سدھی
 سادی اگل ایہ ہم سنکرت اپنے ویر دی اردو سی۔

سنکرت تون بعد پراکرتاں دا ہوا ۽ انڈیا۔ پراکرتاں
 اوہ زبانان سن چھڑیاں کریاں دے ان تون پہلاں ایہ بویاں
 ہاریاں سن یعنی غیر آریائی زبانان سن۔ پراکرتاں بارہن
 نظریہ پرچلت سن۔

پہلا نظریہ ایہ کہ پراکرتاں سنکرت تون ہی آریہ۔ ڈوہ
 نظریہ مطابق ایہا ہم ویری بولی تون پراکرتاں تھما نظریہ

ابہ اے کہ پراکرت دا معنی "قدیم قدیم دی بولی" ہن۔ ایس
 پاروں پراکرتاں ویدی - سنسکرت توں وی پہلاں دیاں زبانان ہن۔
 چہرا کہہ تاں تاہیہ ایہناں لفظاں وچ آتی اے۔ " 2 ایہ
 پراکرتاں سنسکرت وچوں ای تھلیاں سہ - سنسکرت واکھوں ایہناں دا
 کوئی اکو ای ناں کیوں ہن؟ ایہ پالی، پشتو، سنی، ریاض، اشٹری، رفاکڑھی
 اڈھھاڈھی، پٹھان، شامی، شامی، اپ ہرنش، نیزہ، و غیرہ وچ
 کیوں وڈھیاں ہوئیاں ہن۔ ایہ اجواب ہر جا سدا اے کہ اپنا
 و اکن گوں پہلاں ایہ توں موجود ہن جسے سنسکرت آ ویدی
 توں اڈھ کوئی سور زبان بولے ہن۔ ایہوی زبانیں جسٹریاں و کھو
 وگہ جداقیان وچ توں بولے ہن۔ پراکرتاں کھو اکھوانزیاں ہن
 پراکرتاں توں بعد اپ ہرنش دا پڑاؤ اکرنا اے جوہں
 پراکرت بارے ایہ خیال کیا جاندا اے کہ پری - ہیاں سنسکرت توں
 تھلی اے۔ ایہ ای اپ ہرنش بارے وی اکیہا جاندا اے کہ
 پراکرت توں تھلی اے۔ اب ہرنش توں عوامی بولی وی پراجاندا
 اے۔ اپ ہرنش دا معنی "وگڑے ہوئی بولی" ہن۔ ایہناں
 وچ اکو لفظ رکھی وچ ہوئے روپ بعد ہن جوہں گو توں
 کا وگہ کوئی دگوتا دگوتوتا و غیرہ۔

ایہ اجواب ایہی ہے والی ہے کہ 2 ہائی سنسکرت
 توں پابند کردتاں تان اوہ پراکرتاں پراکرت توں اپ ہرنش
 کیوں بن گئی۔ ساڈے سوجھوان ایہ جگہ دیاں ساریاں بولیاں
 مثلاً پنجابی، سندھی، گجراتی، و غیرہ توں اب ہرنش دا کھلا پاندا
 ہن۔ بالانکہ ایہ بالکل غلط ہے۔
 اب ہرنش فکروں اچوکیاں بولیاں دا اچڑا کرنا
 ایہناں وچ پنجابی، سندھی، ہندی، و ہرنش، و ہرنش، شامل ہن
 ایہ پنجابی بارے کھلی جاوے گی۔ ایہ توں تال کھولتے

خان پھیر، سیدل دیوریل، سرحدی گریس و نظر قابل غور ہیں۔
 مہموں کی اکثری وجہ سے محمد رفیع خان نے زبان کی دو
 اہم پہلوؤں کو صرف تین خوبیاں میں بحث کی ہے۔ صرف دو لفظوں
 نال جن یعنی جلدی ہے جو وہ گرامری بنیادوں میں بحث
 شامل کی ہے۔ پنجابی اور دہلی زبان کی جڑیں قدیم تو ہیں
 مگر وہ لہجے جتنی ہے اس کی دو زبانوں کے لفظوں کے ساتھ
 مختلف قوماں کی کئی مثالیں دی ہیں۔

۱۶ پنجابی زبان کے اجزاء و ترکیبیں

ایہ کتاب دو حصوں میں شامل ہے۔ آخری حصوں میں
 جسٹریا اور دو زبانوں کے روزنامہ "امروز" کے ۱۹۵۶ء میں
 اس مہموں کے دو حصوں کے پنجابی زبان کے دو حصوں کے
 سندھاری، دہلی اور دیگر لہجوں کی بنیادوں اور ان کے
 الفاظوں کے بارے میں اور الفاظوں کے بیچ اور زبانوں
 پنجابی کے داخل ہونے میں عمر کی فارسی اور انگریزی مثالوں
 میں دیکھا گیا ہے۔ ان زبانوں کے لفظوں میں اپنی زبانوں
 پاکستانی زبانوں کے ہیں۔

۱۷ کتاب زبان فنی خوبیاں

محمد رفیع خان پنجابی زبان کے ادب کے
 دھ پیارے گروہ میں۔ انہوں نے اپنی ساری حیاتی زبان و ادب کی
 وجہ سے "زبان فنی" اور "زبان فنی" کے لہجے اور "زبان فنی"
 خوبیاں کے خاصاں درج کیے ہیں۔
 1 کتاب میں اسے ثابت کیا گیا ہے کہ وہ زبانوں کے اور قوماں
 کی کہہ توں میں اس لہجے کی تہذیب و تمدن کے عروج و
 سہ اسے کوئی وی قوم انہوں کی تہذیب و ثقافت کی زبان کے ادب
 توں متاثر ہوئے ہیں۔

2. دراوڑی، ودی، سنسکرت، پالی، پراکرت، اب ہریش اور زبانان
 میں جنسان پالی توں اپنی لفظالی وئی تہ پالی زبان توں متاخر ہوت
 بناں وی ذرہ مکھاں بس صرف لفظالی ساچھ پاروں پالی توں اپنی
 زبانان وچوں فکلاں بس کھیا جاسدا۔ کوں 2 صرف و توں 2 حوالا ناں
 سا زبانان زبانان پالی توں اکھا مکھاں بس

3. کتاب وچ ورے گئے ہندی سنسکرت، پراکرت، پور زبانان و
 حوالے بیڑے ہفتے، مستند و اچے میں جنسان پاروں محمد مصفاں دی
 تحقیق توں سزا دارم ملدا۔

4. پالی زبان دی قدامت توں ثابت کرن پالی اوہناں نے ہرا لہریات
 توں ہٹوا کے توں منطقی دلائل دتے ہیں۔ جنسان توں من لئی کوئی
 عذر ہوتا ہی نہیں۔ پورے پیرتھاں عزیز ملگے ملگے ہندی، سنسکرت
 انگریزی تہ پور عالمان دی دتے ثبوت پتے ناں درج کیتی گئی۔

5. اوہناں اپنے توں پہلاں پورے گھونج گھونجے تھانہلی تحقیق دا دھنک
 اضاار کیتا۔

پتھری گول:

مگر اکھیاں پالی زبان تہ ادب ناں حروں و دھہ ہا کتھ
 من۔ اوہ پالی زبان و ادب وچ سچھے دھنک دا تحقیق کر کے اپنوں
 اپرا مقام و مرتبہ تہ پھان دواتے۔ اوہناں
 دی کتاب "پالی بولی دا پھوگرہ" چار سائیاں تحقیقی مہوناں دا
 مجموعہ ہے۔ ایہناں مہوناں وچ تفصیلی بحث کرک پالی زبان
 توں قدر کم تہ غیر کرناٹی ثابت کیتا گیا ہے۔ کتاب دیکھے مہمون
 "پالی بولی دا پھوگرہ" وچ رساں کہ پنجاب وچ باہروں کیوں
 حملہ آور توہاں دے کہن توں پہلاں اس دھرتی دا ترتیب
 وچ دن اپنے کروئے اتے سی۔ ایہ لکھاں باہروں کن والی کوئی
 قوم ایہوں دی تہیب و حفاظت زبان تہ ادب توں متاخر ہوت

بیان نہ رہے گی۔ در اوڑی رویدی شکر ت پائی د پراکرت ت ای ہر نشہ او۔
 زبانان میں چہیاں معلوم ہونے اپنی لفظی ذمہ پر ہر وی ہونے زبان
 تون متاثر ہوئے بیان نہ رہ سکیں پر علم لسانیہ مرقائق
 صرف لفظی متاثر ہونے پادوں ہونے اپنا زبان د ہونے لکھا
 میں آگیا حاسکدا کون ۲ صرف و نحو د ہونے نال ساریاں زبان
 ہونے تون اگا و کھریاں میں اونیان اپنے تون بیان ہونے گھوچ
 سگہ د کہ تے قابل تحقیق دا ڈھنڈ اختیار کیا اے جیڑا قاری د
 سارے شکوک و شبہات د دور کر دینا اے اونیان دا اسلوب سدھا
 سا دا تے زبان و بیان میں گھوچاں اے۔